

Ignacio Martín Jiménez

L'*star system* podria definir-se com el sistema de producció i distribució que s'implanta al Hollywood dels anys 20 i sobreviu fins als 50, quan la irrupció de la televisió desestabilitza les formes de producció cinematogràfica. El cine de Hollywood (no oblidem que arriba a ser la primera indústria mundial després de la Primera Guerra Mundial) necessita crear unes xarxes distributives i publicitàries molt més denses que no altres productes: s'implanta com a venedor d'un "estil", d'una forma de vida que atraurà la gent a la pantalla, digna d'imitar i que encarna les estrelles. La indústria cinematogràfica crearà els seus propis "mitos" fora de la pantalla en la figura dels/de les actors/actrius: la publicitat insisteix fins a la sacietat en aquesta nova galàxia mítica en què, imaginàriament, se situa els actors i actrius amb un nom, en un intent de fer de tot el que envolta el cine un espai de consum. La premsa dels anys 20 duia reportatges -remesos pels grans estudis cinematogràfics de Hollywood fins al darrer dels diaris de províncies- com el següent: "A bord de l'Aquitània navega a hores d'ara, rumb a Espanya, la famosa estrella Pola Negri. Va acompanyada pel príncep Serge Dirani, amb el qual es casarà el pròxim 14 de maig a Versalles. El príncep Serge Dirani, originari de Geòrgia, residia als EUA d'ençà de la revolució russa. Un dels seus germans és casat amb Mae Murray. És clar que aquesta no és la primera vegada que es parla de Pola Negri com a futura esposa. De tots els compromisos matrimonials anunciats, el que més enrenou va produir va ser el que va tenir compromès amb Charlot." Les pàgines dels diaris s'omplen durant

aquestes dècades de fotografies dels i de les *stars*, i, sobretot, d'articles en què es relaten -evidentment de manera exagerada- els atzarosos detalls de la seva suposada vida luxosa, dels seus famosos i de vegades falsos idil·lis (com, molt oportunament, ironitza la pel·lícula *Cantando bajo la lluvia*). L'espectador arriba així a identificar gairebé absolutament els arguments que pertanyen al món imaginari de la pantalla i els propis de la realitat dels actors i actrius: el cine nord-americà s'arriba a identificar amb tot un estil de vida, el propi de les classes mitjanes emergents a l'època esmentada.

No es tracta de crear un espectador, sinó un admirador d'allò que li ofereixen tant dins com fora de la pantalla, sobretot perquè posa a l'abast un estil de vida i uns valors nous i suggerents. Aquest cine ofereix un ideal imaginari que arriba a molts d'aspectes de la vida. Actrius com Pearl White, Theda Bara (encarnació de la dona *vamp*), la nina-actriu Mary Osborne, la petita artista Gloria Joy, Gloria Swanson, actors com Douglas Fairbanks, o el galant Elliot Dexter, etc. constitueixen, durant els anys 20, no només exemples d'actors que encarnen l'*star system*, sinó la creació de "tipus" cinematogràfics, de personatges amb els quals es tendeix a identificar aquests actors: més que no la individualitat, el personatge representa l'"essència", el paper, el valor per antonomàsia: el dolent, el fort, etc.

Per a orientació del públic a l'hora d'anar a veure una determinada pel·lícula, n'hi ha prou amb el nom de l'actor per evocar "de què va" el film. L'articulació de l'obra en sentit ample (guió, actors secundaris, etc.) gira a l'entorn de l'estrella, en pel·lícules "a mida". Els espectadors són conscients, d'aquesta realitat, i van al cine més a veure una certa actuació que no a veure una determinada pel·lícula (per altra banda, en el panorama televisiu actual passa una cosa semblant a l'*star system* tradicional: els fills dels famosos actuen -tot i que la seva habilitat actoral és dubtosa- perquè el públic demana veure aquesta o aquella persona en aquell o aquell altre "paper"). En els anys 20, en contra del culte a l'*égo* de l'actor, el paper del director com a artífex de la pel·lícula és generalment obviat, davant la idea autoral que tenim actualment del cine: J. Ford, que havia viscut aquell moment en què el director gairebé no tenia ni la consideració d'un

simple artesà cinematogràfic, freqüentment se sorprenia de la desorbitada importància que se li atorgava els darrers anys de la seva carrera.

Una característica de les pel·lícules de l'*star system* és el luxe, l'exotisme, l'excepcionalitat, així com l'acció, sentiments elementals exacerbats, que es corresponen amb papers que per una altra banda el públic ja coneix anticipadament, amb una gestualitat acusadament denotativa d'acord amb l'escassa capacitat de desciframent simbòlic de l'espectador. Cada personatge ve inequívocament caracteritzat per l'escassetat de matisos, per la qual cosa a l'espectador li resulta comprensible i es pot identificar amb aquell joc de valors ètics i morals sense elaboració... Es tracta de personatges "plans", que, per si no n'hi hagués prou, s'identifiquen tant per l'actor que els representa com per la resta de factors externs: gènere, nacionalitat, etc.

Des del punt de vista de l'economització d'esforços i d'inversions que es necessiten per a l'elaboració d'un film, l'*star system* fa servir les mateixes estratègies que tota la producció creada sota les premisses del taylorisme o fordisme: a partir d'un "xassís" més o manco estàndard o estructura central, s'hi afegeixen peces que configuren les escasses diferències que existeixen entre els diferents models o unitats produïdes. L'única excepció és que el "xassís" cinematogràfic té doble sentit immaterial: un seguit d'estructures de creació del film, visible en el que constitueix l'estudi cinematogràfic del moment; un seguit d'estructures d'estil referides a l'elaboració del producte anàlogues o almanco compatibles amb la capacitat de l'espectador d'interpretar recursos narratius, d'entendre la càrrega simbòlica i semiòtica que conté un film.

Aquesta "massificació" de la producció ha estat criticada des del punt de vista estètic. Però la concepció del cine pròpia de l'*star system* tenia poc a veure amb la creació de productes artístics elevats, sublims. La finalitat que assumirà el cinematògraf és, abans que res, funcional: omplir de forma accessible (en sentit econòmic i intel·lectual) l'espai del "temps lliure" de bona part dels habitants del món occidental. Els films, l'argument, el fil narratiu, l'estructura, són simples excuses perquè l'estrella es llueixi, com una mena de fons de cartró-pedra on fotografien una vegada rere l'altra el personatge-actor. ■

